

Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi Klinik Uygulaması Öncesi Laboratuvarda Verilen Mesleki Beceri Uygulamaları Eğitiminin Öğrencilerin Kaygı Düzeyi Üzerine Etkisi

Hatice KAHYAOĞLU SÜT¹, Burcu KÜÇÜKKAYA²

Öz

Bu çalışmada, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi klinik uygulaması öncesi laboratuvarda verilen mesleki beceri uygulamaları eğitiminin öğrencilerin kaygı düzeyi üzerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Kesitsel tipteki bu araştırma, Ekim 2018-Mart 2019 tarihleri arasında bir Devlet Üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini alan 3. sınıf n=124 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından literatür incelenerek oluşturulan "Anket Formu" ve "Durumluk Kaygı Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik ve Paired T-test kullanılmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 20,8±1,2 olup %81,5'inin cinsiyeti kadındır. Öğrencilerin %79,8'i dersin mesleki beceri laboratuvar uygulamasına kendini hazır hissetmediğini, %48,4'ü dersin mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi heyecanlı olduğu ve %38,7'si dersin mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi hissedilen duygunun nedeninin teorik bilgiyi uygulayamama endişesi olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin laboratuvar uygulaması öncesi Durumluk Kaygı Ölçeği puan ortalaması 42,1±8,8 ve laboratuvar uygulaması sonrası yapılan kliniğe çıkan öğrencilerin Durumluk Kaygı Ölçeği puan ortalaması 34,1±12,1 olarak bulunmuştur. Dersin mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi ve sonrası Durumluk Kaygı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır (p<0,001). Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi öğrencilerin durumluk kaygı düzeyi orta düzeydedir. Laboratuvar uygulaması sonrası ise kliniğe çıkan öğrencilerin kaygı düzeylerinde anlamlı olarak azalma görülmektedir. Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi klinik uygulaması öncesi öğrencilere laboratuvar uygulamasının yaptırılması, öğrencilerin kliniğe ve uygulamalara ilişkin kaygı düzeyini azaltarak, klinik uygulamanın daha etkin olmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kadın sağlığı ve hastalıkları
Hemşirelik dersi
Laboratuvar uygulaması
Öğrenci
Kaygı

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 05.02.2020

Kabul Tarihi:31.05.2020

E-Yayın Tarihi:31.08.2020

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Türkiye, haticesut@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-8840-6846>

² Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Türkiye, burcukucukkaya1992@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3421-9794>

Giriş

Günümüzde hızla değişmekte olan bilgi teknolojileri geleneksel eğitimi değiştirmiştir. Öğrenciler her yerde ve her zaman bilgiye kapsamlı erişim sağlamaktadır (Chang, Lai ve Hwang, 2018). Sağlık Profesyonellerinin Bağımsız Global Eğitim Komisyonu; 21. yüzyılda sağlık eğitim kurumlarını, bilgi teknolojileri destekli öğrenmeyi benimseyerek teorik ve klinik eğitimi güçlendirmek için mevcut eğitim ve müfredat tasarımını yeniden düzenlemeye yönlendirmektedir (Frenk ve diğ., 2010). Hemşirelik eğitimcileri de öğrenciyi, eğitimin başlangıcından mezuniyet aşamasına kadar yenilikçi öğretim ve öğrenme yöntemleri konusunda sürekli zorlamaktadırlar (Butt, Kardong-Edgren ve Ellertson, 2018; Irwin ve Coutts, 2015). Bu nedenle hemşirelik eğitiminin teorik kısmının laboratuvar uygulamaları ile desteklenmesi öğrencilerin kliniğe hazırlanmasında önemlidir (Chang, Lai ve Hwang, 2018; Frenk ve diğ., 2010; Fealy ve diğ., 2019).

Hemşirelik eğitiminin amacı, öğrencilere profesyonel klinik yeterlilik sağlamak amacıyla bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda optimal düzeyde bilgi, beceri ve tutum kazandırmak ve güvenli, kaliteli hemşirelik bakımı sunumunu arttırmaktır (Forsberg, Georg, Ziegert ve Fors, 2011; Tseng, Chou, Wang, Ko, Jian ve Weng, 2011). Uygulamaya yönelik bir meslek olarak hemşirelik eğitimi, sadece sınıflarda tartışılan teorik içeriği kapsamaz, aynı zamanda beceri gelişimine ve teorik içeriğin uygulamaya entegre edilmesine olanak sağlamak için yeterli düzeyde klinik uygulamaları da gerektirmektedir. Hemşirelik öğrencileri sınıf ve laboratuvar uygulamalarında öğrendiklerini, klinikte vakalar üzerinde gerçekleştirilebilmektedir (Salifu, Gross, Salifu ve Ninnoni, 2019). Teorik bilgilerin uygulamaya yetersiz aktarılması sırasında meydana gelen eksiklikler nedeniyle teoriğin uygulama boşluğu ortaya çıkmaktadır (Salifu, Gross, Salifu ve Ninnoni, 2019). Teorik uygulama boşluğuyla birlikte yaşanan hayal kırıklıkları ve uygulamadaki zorluklar, büyük ölçüde öğrenci hemşireler ve mezun hemşirelerin mesleki profesyonelleşmeleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilmektedir (Salifu, Gross, Salifu ve Ninnoni, 2019; Jamshidi, 2012; Monaghan, 2015). Geniş bir teorik uygulama boşluğu sonrası yaşanan gerçeklik şoku, öğrenci hemşireler arasında uygulamada hata yapma, karar verme, hastaları bütüncül ve fiziksel değerlendirme yetersizliği, stres ve kaygı yaşama oranlarını artırmaktadır. Yaşanan teorik uygulama boşluğu, eğitim sisteminde laboratuvar uygulamalarıyla giderilmeye çalışılmaktadır. Laboratuvar uygulamaları, sağlık profesyonellerinin yetiştirilmesi için etkili bir pedagojidir ve lisans hemşireliği eğitiminde yaygın olarak kullanılmaktadır (Alexander & et al., 2015). Ulusal Hemşirelik Kurulları Konseyi (NCSBN), hemşirelikte lisans programlarında klinik uygulama sürelerinin kalitesi için mesleki beceri laboratuvar uygulamalarının ve simülasyonların eklenmesini desteklemektedir (Alexander ve diğ., 2015; National Organization of Nurse Practitioner Faculties, 2013; Nye, Campbell, Hebert, Short ve Thomas, 2019).

Mesleki beceri laboratuvar uygulaması sonrası çıkılan klinik eğitim, öğrencinin hastane, aile sağlığı merkezleri gibi gerçek ortamlarda hemşirelik klinik becerilerini uygulayarak öğrenmesini sağlamaktadır. Mesleki beceri laboratuvar uygulamalarında sağlanan deneyimler, teorik bilginin uygulamaya aktarılmasının yanında öğrencinin psikomotor gelişimini arttırmakta ve mesleki sosyalizasyonunu sağlamaktadır (Şendir ve Acaroğlu, 2008). Klinik uygulama esnasında gerçek vakalar ile karşılaşan öğrenciler çeşitli aşamalarda, kaygı ve stres yaratan çok sayıda durumla baş etmek zorunda kalır. Kaygı ve stres, hemşirelik eğitimi boyunca öğrencinin akademik başarısını ve mesleki uyumunu etkileyen faktörler arasındadır (Kartal ve Yazıcı, 2017; Karaca, Yıldırım, Ankaralı, Açıkgöz ve Akkuş, 2015).

Klinik uygulamalarda öğrenciler; hasta bireyin bakımı, yetersiz rehber eğitmen yeterince desteği, özgüven eksikliği, yanlış yapma korkusu ve klinik sağlık çalışanları ile ilişkiler sonucunda kaygı ve stres yaşamaktadır (Salifu, Gross, Salifu ve Ninnoni, 2019; Pryjmachuk ve Richards, 2007; Lo, 2002; Levett-Jones, Lathlean, Higgins ve McMillan, 2009). Hemşirelik öğrencilerinin, eğitimleri boyunca uzun süreli ve kontrol edilemeyen stres yaşamalarının hem profesyonel kimlik gelişimleri hem de sağlıkları üzerinde olumsuz risk oluşturduğu ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar sonucunda belirlenmiştir (Seyedfatemi, Tafreshi ve Hagani, 2007; Özkan ve Yılmaz, 2010; Edwards, Burnard, Bennett ve Hebden, 2010).

Kaygı düzeyi yüksekliğinin, öğrencinin klinik uygulama becerisi ve klinik performansını etkilediği düşünülmektedir (Bayar, Çadır ve Bayar, 2009). Hemşirelik öğrencilerinin klinik

uygulamalarda, yaşam döngüsünde birçok biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik değişim yaşayan kadına yönelik hemşirelik yaklaşımında klinik uygulama deneyimlerini kullanarak kaygı düzeylerini kontrol edebilmesi önemlidir. Hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri sürecinin bir parçası olan Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği (KSH) dersinin mesleki beceri laboratuvar uygulamalarının, öğrencilerin kadın hastalıkları ve doğum alanında klinik uygulamaya çıkmadan önce kaygı düzeylerini azaltıcı yönde olumlu etkisi olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, KSH Hemşireliği Dersi klinik uygulaması öncesi laboratuvarda verilen mesleki beceri uygulamaları eğitiminin öğrencilerin kaygı düzeyi üzerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. KSH Hemşireliği Dersinin mesleki beceri laboratuvar uygulamaları eğitimi öncesi öğrencilerin kaygı düzeyi nedir?
2. KSH Hemşireliği Dersinin mesleki beceri laboratuvar uygulamaları eğitimi sonrası öğrencilerin kaygı düzeyi nedir?
3. KSH Hemşireliği Dersi klinik uygulaması öncesi verilen mesleki beceri laboratuvar uygulamaları eğitimi öğrencilerin kaygı düzeyini azaltmakta mıdır?

Yöntem

Bu çalışmada, kesitsel tipte olup bir Devlet Üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde eğitim gören 3. sınıf öğrencileri üzerinde Ekim 2018-Mart 2019 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini, Hemşirelik Bölümü'nde eğitim alan 3. sınıf öğrencilerinin tümü (n=134) oluşturmuştur. Çalışma grubunun sayısı hesaplanmadan, araştırmaya katılmaya gönüllü n=124 öğrenci araştırmaya dahil edilmiş olup, evrenin %92,5'ine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada “Anket Formu” ve “Durumluk Kaygı Envanteri” kullanılmıştır.

Anket Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuş olup, hemşirelik öğrencilerinin kişisel özelliklerini içeren 6 soru ve KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması ile ilgili duyu ve düşüncelerinin içeren 5 soru olmak üzere toplam 11 sorudan oluşmaktadır (Nye, Campbell, Hebert, Short & Thomas, 2019; Kartal & Yazıcı, 2017).

Durumluk Kaygı Envanteri: 1964 yılında Spielberger ve ark., durumluk kaygı seviyelerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan ve kısa ifadelerden oluşan kişinin kendini kaygı durumu açısından değerlendirmesine olanak sağlayan envanterdir. 1998 yılında ise Öner ve Le Compte tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Durumluk Kaygı Ölçeği, kişinin o anda hissettiklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, 20 maddeden oluşmaktadır ve dörtlü likert tiptedir ((1) Hiç, (2) Biraz, (3) Çok ve (4) Tamamıyla) uygulanmaktadır. Ölçeklerde hem düz hem de tersine olmak üzere iki türlü ifade bulunmaktadır. Durumluk Kaygı Ölçeği'nde, 10 soru (1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19 ve 20. maddeler) tersine dönmüş ifadelerdir. Durumluk Kaygı Ölçeği'nde değişmeyen değer 50'dir. Ölçekten elde edilen puanlar kuramsal olarak 20 ile 80 arasında değişir. Yüksek puan yüksek kaygı seviyesini, düşük puan düşük kaygı seviyesini belirtmektedir. Puanlar yüzdelik sırasına göre yorumlanırken de aynı durum geçerlidir. Yani düşük yüzdelik sıra (1, 5, 10) kaygının az olduğunu göstermektedir (Spielberger, Gorsuch ve Lushene, 1970; Öner ve Le Compte, 1998).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplanmasına başlanmadan önce katılımcılara çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş olup, çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin anket formunu doldurmaları yaklaşık 10 dk sürmüştür. Verilerin analizinde; tanımlayıcı istatistikler (ortalama (ort.) ± standart sapma (SS) ile kategorik sonuçları ise sayı (n) ve yüzde (%) ve Paired T-test kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için istatistik paket programı Statistical Package for the Social Sciences (SPSS Inc.; Chicago, IL, ABD) 23,0 kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmede anlamlılık düzeyi p<0,05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik uygunluğu için çalışmanın yürütüleceği üniversitenin Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay (2018/358) ve verilerin toplanması için aynı üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığı'ndan yazılı izin ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden sözlü onam alınmıştır.

Bulgular

Hemşirelik öğrencilerinin kişisel özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması $20,8 \pm 1,2$, %81,5'inin kadın, %69,4'ünün Anadolu Lisesi mezunu, %66,1'inin geliri giderine eşit, %73,4'ünün annesinin eğitim durumu ilköğretim ve altı, %55,6'sının babasının eğitim durumu ilköğretim ve altı olduğu bulunmuştur.

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin kişisel özellikleri

Değişkenler		Ort±SS	
Yaş		20,8±1,2	
		Frekans (f)	Yüzdelerik (%)
Cinsiyet	Kadın	101	81,5
	Erkek	23	18,5
Mezun Olunan Lise	Düz Lise	15	12,1
	Anadolu Lisesi	86	69,4
	Meslek Lisesi	6	4,8
	Diğer	17	13,7
Gelir Düzeyi	Gelir giderden az	25	20,2
	Gelir gidere eşit	82	66,1
	Gelir giderden fazla	17	13,7
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	91	73,4
	Lise ve üstü	33	26,6
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	69	55,6
	Lise ve üstü	55	44,4
Toplam		124	100,0

Hemşirelik öğrencilerinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması ile ilgili duygu ve düşünceleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin laboratuvar uygulaması öncesi duygu ve düşüncelerini sorguladığımızda; öğrencilerin %79,8'inin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulamasına kendini hazır hissetmediği, %91,9'unun KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması için teorik bilgisinin yetersiz olduğunu düşündüğü, %72,6'sının KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulamasında uygulamaktan endişelendiği beceri bulunmadığı, %48,4'ünün KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi heyecanlı olduğu ve %38,7'sinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi hissedilen duygunun nedeninin teorik bilgiyi uygulayamama endişesi olduğunu ifade ettiği bulunmuştur.

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması ile ilgili duygu ve düşünceleri

Değişkenler		Frekans (f)	Yüzdelik (%)
KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulamasına kendinizi hazır hissediyor musunuz?	Evet	25	20,2
	Hayır	99	79,8
KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması için teorik bilginiz yeterli mi?	Evet	10	8,1
	Hayır	114	91,9
KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulamasında uygulamaktan endişelendiğiniz beceri bulunmakta mıdır?	Evet	34	27,4
	Hayır	90	72,6
KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi ne hissediyorsunuz?	Heyecan	60	48,4
	Mutlu	11	8,9
	Stres	34	27,4
	Kaygı	10	8,1
	Korku	3	2,4
	Diğer	6	4,8
KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi hissedilen duygunun sizce nedeni nedir?*	Hastaya zarar verme korkusu	37	29,8
	Hekim ve hemşirelerin tutumu	48	38,7
	Hastane prosedürlerinde yanlış yapma korkusu	17	13,7
	Teorik bilgiyi uygulayamama endişesi	51	41,1
	Hastaya yanlış bilgi verme korkusu	32	25,8
	Öğrenci hemşireye güven duymama	28	22,6
	Hata yapma endişesi	42	33,9
	Diğer	4	3,2
Toplam		124	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Hemşirelik öğrencilerinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi ve sonrası Durumluk Kaygı Ölçeği sonuçlarının karşılaştırılması Tablo 3'te gösterilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi Durumluk Kaygı Ölçeği puan ortalaması $42,1 \pm 8,8$ ve laboratuvar uygulaması sonrası kliniğe çıkan öğrencilerin Durumluk Kaygı Ölçeği puan ortalaması $34,1 \pm 12,1$ olarak bulunmuştur. Dersin mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi ve sonrası Durumluk Kaygı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p < 0,001$).

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi ve sonrası Durumluk Kaygı Ölçeği sonuçlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Mesleki Beceri Laboratuvar Uygulaması Öncesi	Mesleki Beceri Laboratuvar Uygulaması Sonrası	p
	Ort±SS	Ort±SS	
Durumluk Kaygı Ölçeği	42.1±8.8	34.1±12.1	<0.001 t=5.870*

*Paired T-test

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğrenci hemşirelerin mezun olmadan önce farklı klinik alanlarda, birbirine benzerlik gösteren beceri uygulamaları olduğu kadar, birbirinden farklılık gösteren temel hemşirelik becerilerini de uygulamaları gerekmektedir. Hemşirelik eğitim programına göre öğrencilerin 2. veya 3. sınıfta öğrendikleri temel hemşirelik becerilerinin uygulaması büyük oranda kaygı yaratmaktadır. Bu aşamaya kadar, hemşirelik öğrencileri sınıf ortamında sadece rol yaparak veya mesleki beceri laboratuvar uygulamaları gibi öğretim tekniklerini kullanarak hemşirelik becerileri ve yeterliliklerini deneyimlemektedirler (Sun, Long, Tseng, Huang, You ve Chiang, 2016; Arabacı, Korhan, Tokem ve Torun, 2015). Gerçek klinik alana çıkmadan önce öğrencilerin alana özgü hemşirelik uygulamaları ve bakımını tecrübe edebilmesi amacıyla yürütülen mesleki beceri laboratuvar uygulamaları yaşanan kaygıyı azaltıcı yönde etkili olabilmektedir.

Çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin çoğunun KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulamasına kendini hazır hissetmediği, büyük çoğunluğunun laboratuvar uygulaması için teorik bilgisinin yetersiz olduğunu düşündüğü, çoğunun laboratuvar uygulamasında uygulamaktan endişelendiği beceri bulunmadığı, yarıya yakınının laboratuvar uygulaması öncesi heyecanlı olduğu ve laboratuvar uygulaması öncesi hissedilen duygunun nedeninin teorik bilgiyi uygulayamama kaygısı olduğunu ifade ettiği bulunmuştur (Tablo 2). Arabacı ve ark.'nın (2015) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin yarıdan fazlasının klinik uygulama öncesi heyecan hissettiği ve duygularının yeni şeyler öğreniyor olmalarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin klinik uygulama öncesi kendilerini heyecanlı veya kaygılı hissettiği söylenebilir.

Hemşirelik öğrencilerinin KSH Hemşireliği Dersi mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi orta düzeyde, sonrasında ise anlamlı derecede azalan düzeyde kaygı yaşadığı saptanmıştır. Klinik uygulama öncesi öğrencilere verilen mesleki beceri laboratuvar eğitiminin kaygı düzeyini azaltmada etkili olduğu bulunmuştur (Tablo 3). Smith ve ark.'nın (2019) klinik simülasyonda aktif ve pasif rol gruplarının kaygı düzeylerini inceledikleri çalışmada, mesleki beceri laboratuvarı kullanan uygulama grubunun beceri öncesi ve sonrası kaygı düzeyinin hafif olduğu, beceri sonrasında yaşanan kaygı düzeyinde daha da azaldığı bulunmuştur. Sun ve ark.'nın (2016) lisans hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaları sırasında yaşadıkları kaygı deneyimlerini inceledikleri çalışmada, tüm öğrencilerin temel hemşirelik becerileri uygulamasını tamamladıktan sonra hissettikleri kaygı düzeyinin azaldığı belirtilmiştir. Khalaila'nın (2014) öğrencilerin ilk klinik uygulamalarındaki sonuçlarını simülasyon uygulamasıyla birlikte değerlendirdiği çalışmasında, öğrencilerin ilk klinik uygulama öncesi ve sonrası kaygı düzeyi hafif olup, beceri sonrasında yaşanan kaygı düzeyinde beceri öncesine göre azalmanın anlamlı olduğu saptanmıştır. Kiraz ve ark.'nın (2019) yaptıkları çalışmada, maket üzerinde eğitim verilen öğrencilerin ilk klinik uygulama öncesinde, beceri öncesi ve sonrası kaygı düzeyi hafif olup, beceri sonrasında yaşanan kaygı düzeyinde beceri öncesine göre azalmanın anlamlı olduğu saptanmıştır. Çelik ve Eşer'in (2017) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin klinik uygulama öncesi orta ve sonrası hafif düzeyde kaygı yaşadığı saptanmıştır. Yapılan çalışmaların sonuçlarına göre beceri uygulamasının öncesine göre sonrasında kaygı düzeyinin azaldığı görülmektedir. Ancak literatürde farklı sonuçlara da ulaşılmıştır. Mert ve Terzioğlu (2015) yaptıkları çalışmada, mesleki beceri laboratuvarını kullanan öğrencilerin postpartum kanamanın yönetimini deneyimlemeden önce, beceri öncesine göre sonrasında artan şekilde orta düzeyde kaygı yaşadığı saptanmıştır. Karagözlü ve ark.'nın (2014) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin ilk klinik uygulama öncesi hafif ve sonrasında artan şekilde orta düzeyde kaygı yaşadığı belirlenmiştir. Arabacı ve ark.'nın (2015) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin ilk klinik uygulama öncesine göre sonrasında artan şekilde orta düzeyde kaygı yaşadığı tespit edilmiştir. Bazı çalışmalarda kaygı düzeyinin azaldığı, bazı çalışmalarda ise arttığı görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyinin ve yapılan uygulamanın kaygı düzeyi değişiminde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarımız gösteriyor ki; KSH Hemşireliği dersi alan hemşirelik öğrencilerinin mesleki beceri laboratuvar uygulaması öncesi orta düzeyde, sonrasında ise anlamlı şekilde azalan düzeyde kaygı yaşadığı; klinik uygulama öncesi öğrencilere verilen mesleki beceri laboratuvar eğitiminin kaygı düzeyini azaltmada etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda; KSH Hemşireliği dersinin klinik uygulaması öncesi öğrencilere mesleki beceri laboratuvar uygulamasının yaptırılması, öğrencinin kendini yeterli düzeyde hissedinceye ve yaşadığı kaygı düzeyi azalınca kadar uygulamayı tekrarlama olanağının sağlanması önerilmektedir.

Kaynakça

- Alexander, M., Durham, C. F., Hooper, J. I., Jeffries, P. R., Goldman, N., & et al. (2015). NCSBN simulation guidelines for prelicensure nursing programs. *Journal of Nursing Regulation*, 6(3), 39-42.
- Arabacı, L. B., Korhan, E. A., Tokem, Y. ve Torun, R. (2015). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik deneyim öncesi-sırası ve sonrası anksiyete ve stres düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Bayar, K., Çadır, G. ve Bayar, B. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaya yönelik düşünce ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(1), 37-42.
- Butt, A. L., Kardong-Edgren, S., & Ellertson, A. (2018). Using game-based virtual reality with haptics for skill acquisition. *Clinical Simulation in Nursing*, 16, 25-32.
- Chang, C. Y., Lai, C. L., & Hwang G. J. (2018). Trends and research issues of mobile learning studies in nursing education: a review of academic publications from 1971 to 2016. *Computers & Education*, 116, 28-48.
- Çelik, G. G. ve Eşer, İ. (2017). Dokunmanın intravenöz kateterizasyon beceri eğitimi sırasında hemşirelik öğrencilerinin anksiyetesine ve uygulama becerisine etkisi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1820-1830.
- Edwards, D., Burnard, P., Bennett, K., & Hebden, U. (2010). A longitudinal study of stress and self-esteem in student nurses. *Nurse Education Today*, 30, 78-84.
- Fealy, S., Jones, D., Hutton, A., Graham, K., McNeill, L., Sweet, L., & Hazelton, M. (2019). The integration of immersive virtual reality in tertiary nursing and midwifery education: A scoping review. *Nurse Education Today*, 79, 14-19.
- Forsberg, E., Georg, C., Ziegert, K., & Fors, U. (2011). Virtual patients for assessment of clinical reasoning in nursing: A pilot study. *Nursing Education Today*, 31, 757-762. doi:10.1016/j.nedt.2010.11.015
- Frenk, J., Chen, L., Bhutta, Z. A., Cohen, J., Crisp, N., Evans, T., Kelley, P., & et al. (2010). Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world. *Lancet*, 376(9756), 1923-1958.
- Irwin, P. & Coutts, R. (2015). A systematic review of the experience of using second life in the education of undergraduate nurses. *Journal of Nursing Education*, 54(10), 572-577.
- Jamshidi, L. (2012). The challenges of clinical teaching in nursing skills and lifelong learning from the standpoint of nursing students and educators. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 3335-3338.
- Karaca, A., Yıldırım, N., Ankaralı, H., Açıkgöz, F., ve Akkuş, D. (2015). Hemşirelik öğrencileri için algılanan stres, biyo-psiko-sosyal cevap ve stresle başetme davranışları ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 15-25.
- Karagözoğlu, Ş., Özden, D., Türk, G., ve Yıldız, F. T. (2014). Anxiety, stress levels experienced by nursing students studying in the classical and integrated curriculum in their first clinical practice and some affecting factors. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(4), 266-274.
- Kartal, Y. A. ve Yazıcı, S. (2017). Ebelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim başlangıcı ve sonunda anksiyete ve stres düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(3), 190-195.
- Khalaila, R. (2014). Simulation in nursing education: an evaluation of students' outcomes at their first clinical practice combined with simulations. *Nurse Education Today*, 34(2), 252-258.
- Kiraz, E. D. E., Türk, G., Denat, Y., Bulut, S., Şahbaz, M., Tuğrul, E., ve Gerçek, E. (2019). Beceri eğitiminde simülasyon kullanımının öğrencilerin anksiyete, öğrenme tutumları ve beceri düzeylerine etkisi. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 2(1), 17-22.
- Levett-Jones, T., Lathlean, J., Higgins, I., & McMillan, M. (2009). Staff-student relationships and their impact on nursing students' belongingness and learning. *Journal of Advanced Nursing*, 65, 316-324.
- Lo, R. (2002). A longitudinal study of perceived level of stress, coping and self-esteem of undergraduate nursing students: an Australian case study. *Journal of Advanced Nursing*, 39, 119-126.
- Mert, M. (2015). Postpartum kanamanın yönetiminde hemşirelik öğrencilerinin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde farklı simülasyon yöntemlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Programı. Ankara.
- Monaghan, T. (2015). A critical analysis of the literature and theoretical perspectives on theory-practice gap amongst newly qualified nurses within the United Kingdom. *Nurse Education Today*, 35, 1-7.
- National Organization of Nurse Practitioner Faculties. (2013). NP education today, NP education tomorrow. Executive summary. Retrieved from http://c.ymcdn.com/sites/nonpf.siteym.com/resource/resmgr/Docs/Executive_SummaryNov2013.pdf

- Nye, C., Campbell, S. H., Hebert, S. H., Short, C., & Thomas, M. (2019). Simulation in advanced practice nursing programs: A north-american survey. *Clinical Simulation in Nursing*, 26(C), 3-10.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1998). Süreksiz Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri el kitabı. 1. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Özkan, S. ve Yılmaz, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin üniversite ortamına uyum durumları (Bandırma Örneği). *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5, 153-170.
- Pryjmachuk, S. & Richards, D. A. (2007). Predicting stress in pre-registration nursing students. *British Journal of Health Psychology*, 12, 125-144.
- Salifu, D. A., Gross, J., Salifu, M. A., & Ninnoni, J. P. (2019). Experiences and perceptions of the theory-practice gap in nursing in a resource-constrained setting: A qualitative description study. *Nursing Open*, 6(1), 72-83.
- Seyedfatemi, N., Tafreshi, M., & Hagani, H. (2007). Experienced stressors and coping strategies among Iranian nursing students. *BMC Nursing*, 6, 11.
- Smith, T. S., Hogewood, C., Etheridge, S., Britt, S., & Vance, D. E. (2019). Anxiety of Active and Passive Role Groups in Clinical Simulation: A Pilot Study. *Nursing Education Perspectives*, 40(1), 46-47.
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., & Lushene, R. E. (1970). Manual for Stait-Trait Anxiety Inventory. California: Consulting Psychologist Press.
- Sun, F. K., Long, A., Tseng, Y. S., Huang, H. M., You, J. H., & Chiang, C. Y. (2016). Undergraduate student nurses' lived experiences of anxiety during their first clinical practicum: A phenomenological study. *Nurse Education Today*, 37, 21-26.
- Şendir, M. & Acaroğlu, R. (2008). Reliability and validity of turkish version of clinical stress questionnaire. *Nurse Education Today*, 28(6), 737-43.
- Tseng, H. C., Chou, F. H., Wang, H. H., Ko, H. K., Jian, S. Y., & Weng, W. C. (2011). The effectiveness of problem-based learning and concept mapping among Taiwanese registered nursing students. *Nurse Education Today*, 31, 41-46.